

ב. אין להוליד ס"ת לבית האבל, אלא אם כן ביקשו האבלים לעשות כן. ומותר להביא ס"ת לבית האבלים אף אם אינם רגילים לבוא לבית הכנסת דבר יום ביומו. וכל זה בתנאי שיהיה ארון מוכן ומקום ראוי לס"ת.

מצאתי כתוב בתשובה אחת נהיא תשובת מהר"מ מרוטנבורג חלק ד סי' כגן שני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאים ס"ת אצלם אפילו בר"ה וביהכ"פ כדאמרינן בירושלמי (פרק בא לו נוסף פרק ז הלכה ט) בכל אתר את אמרת הולכין אחר תורה והכא תימא מוליכין תורה אצלו. אלא על ידי בני אדם שהם גדולים בתורה נתעלית בהם. והא תמן מוליכין אורייתא אצל ריש גלותא. אמר ר' יוסי בר בון תמן על ידי שזרעו של דוד משוקע שם אינון עבדין ולא כמנהג אבתהון. עכ"ל במרדכי שהוא בידי מקלף וספר מדוייק. אמנם במרדכי הנדפס יש זו"ל שהם גדולים, התורה נתעלית בהם. גם בירושלמי הנדפס מצאתי השתנות בלשון שאמר אינון עבדין לו כמנהג אבתהון. עוד מצאתי בהג"א (פרק ד דברכות סי' ז) חולה שיכול לכוון, יבוא עשרה ויתפללו עימו. ואם הוא אדם חשוב בעירו, מביאין לו ס"ת בכיתו ויקראו אותה בעשרה שמתפללים עמו. ע"כ וכן הוא באור זרוע הלכות ק"ש סי' פ. וע"ש שגם הוא תיקן לשון הירושלמי הנ"ל שכיון שזרעו של דוד משוקע שם עבדין ליה כמנהג אבתהון. וככה הוא מנהגינו בכל הארצות האלו שיחידים בונים במה לעצמם לפרקים להתפלל בכיתם ביום מועד ומיחדין שם ארון וס"ת באקראי בעלמא ואין מוחה בידם אף כי אין בתוכם גדול העיר וכו'. ונראה לי כי הירושלמי והמרדכי מדברים כשאין שם ארון או תיבה אשר מוציאים ס"ת ממנו ומחזירין אותו, אלא שהיתה ס"ת במקומה שרגילים לקרות בה על העמוד ומעתיקים אותה משם ומביאים אותה אל גדול העיר למקום שהוא שם שיש גנאי לס"ת. ובעבור זאת יקשה לעשות אם לא לאדם גדול. אמנם במנהג שלנו ובעובדא דידך

באשר ראיתי בארץ הצבי שיש נוהגים להוליד ס"ת לבית האבל לקרוא בו. וכוזר בעיני מנהג זה שכן לא נהגו בזה בחו"ל במרבית עדות הספרדים ואשכנזים. וכשנפטר א"א ועמ"ר הכ"מ לא הבאתי ס"ת לביתי ואע"פ שגם שני ימי ר"ח חלו בתוך השבעה ונשאלתי בזה על מה ולמה.

א. פסק מר"ן בשו"ע (י"ד סי' שצג, ג) זו"ל: האבל אינו יוצא בחול לבית הכנסת. אבל בשבת יוצא. ואנו נוהגים שבכל יום קה"ת יוצא לבית הכנסת. עכ"ל. והגיה מור"ם זו"ל שם זו"ל: ובמדינות אלו נוהגים שאין יוצא אלא בשבת וכו'. ע"כ. ולמנהג אשכנז כתב הא"ר (אורח סי' קלב) שאם הוא אבל על או"א ואי אפשר לאסוף מנין צ"ע אם מותר לילך לבית הכנסת. ע"כ. והביאו הרע"ק ביו"ד הנ"ל. יע"ש.

ואע"פ שבדעת הרמ"א זו"ל אין גילוי אם יביאו ס"ת לבית האבל כדי שלא יצא מביתו כל ימי החול, מ"מ דברי מר"ן ברורים שאין מביאים ס"ת לבית האבל. שכן כתב שהמנהג הוא שיוצא האבל לביהכנ"ס בכל יום שיש קה"ת. כיע"ש. ואם יש לו ס"ת בביתו בודאי שאינו יוצא.

ומעיקרא סברתי לתת טעם למנהג משום שאין הכל יכולים להזהר בכיתם בקדושת ס"ת ולהניחו במקום ראוי ומכובד. שאל"כ למה לא יוליכו ס"ת לבית האבל. אלא שבהיותו בזה ראיתי בשו"ת מהר"מ פאדווה (סי' פב) שנשאל בענין הבאת ס"ת לבית גברא רבא שאינו יכול לבוא לבית הכנסת. וכתב שהורה חכם אחד להתיר בזה וגמגמו עליו חבריו ממה שכתב המרדכי (סי' פ קמא דרי"ה סי' תשי)

קה"ת. כיע"ש.

והן אמת שביד אהרון אלפאנדרי (הגהב"י ס"ח)
 קלה הביא דברי הרב עדות ביהוסף
 אלמושיניו שהקשה לו על דברי השו"ע הנ"ל
 שכתב שלבני אדם החבושים בבית האסורים
 אין מביאים להם ס"ת. ולא כתב שלגדולים
 מביאים. והרי כפי זה נראה שאפילו לגדולים
 אין מביאים. והלא כ"ז נלמד מהירושלמי
 ובירושלמי קאמר דלגדולים מביאים. ע"כ.
 ודחה דבריו ביד אהרון הנ"ל שלא ראה דברי
 מהר"מ פאדווה במקורם שכתב בפירושו שלא
 נחית הירושלמי להתיר באדם גדול בתורה
 ואפילו ריש גלותא אין מביאין לו אלא דווקא
 כהן גדול. עכת"ד. והייתי כמתפלא שכן
 במהר"מ פאדווה כתב בהמשך דבריו שכ"ז
 אינו כפי האמת דלפי האמת קאי שכל גדולים
 במשמע. ולהתוכח במשא ומתן של הלכה
 ירדתי לחילוק זה שלא ליתן פתחון פה לבעל
 דין לחלוק. אמנם הגרסא אשר לפני בספרים
 שלי נראה עיקר שר"ל דוקא גדול בתורה ולא
 תקיף וממונה לשררה. עכ"ל המהר"מ. וכפי
 זה שפיר הקשה הרב עדות ביהוסף הנ"ל.
 והרב יד אהרון לא סיימה קמן. וע"ע להגר"א
 שכך משמעות הירושלמי שלחשוב בתורה
 מוליכים. וכ"כ המשג"ב (סי קלה אות ג ובביאור הלכה
 שם) וע"ע לדוד אמת (סי ב אות י"ד).

ובאמת שנראה בפשיטות שבית האסורים
 אינו מקום כבוד. וכי אמרינן
 שתורה מתעלית במקום כבוד כגון בביתו או
 בבית מדרשו. אבל שלא במקום כבוד אין זה
 עילוי לתורה אפילו להוליכה אל אדם גדול
 בתורה.

לייחד ארון לס"ת ליום או יומיים ולתת בו
 הס"ת ולהוציאו בשעת הקריאה ואח"כ
 יחזירוהו למקומו, לא עלה על לב איש לאוסרו
 ויפה הורית מאחר שהיה גדול. וכ"ש מאחר
 שייחד ארון ועמוד לס"ת כמנהג שלנו. ע"כ.

ומורם מדבריו שלא סגו במקום ראוי ונקי
 לס"ת. אלא צריך לייחד לו ארון
 ועמוד. וגם אין עושין כן אלא באדם גדול
 וחשוב^(ק). וגם בהג"א בשם אור זרוע (הלכות ק"ש
 סי"ב) משמע שעושים כן בגדול וחשוב דבהכי
 מיירי הירושלמי. והגם שסיים שכש"כ
 שעושים כן לאנוס. כיע"ש. היינו מקהל יראי
 ה' וחושבי שמו, דהשתא חלש ואינו יכול
 לבוא לבית הכנסת. וכן ראיתי בדרכי משה
 (אור"ח סי' קלה) שכתב שאע"פ שמדברי הג"א
 משמע שצריך גם חשוב וגם שייחד מקום,
 אין נראה כן מדברי האו"ז עצמו שמשמע
 חולה אפילו אינו חשוב וחשוב אפילו אינו
 חולה, שרי. ע"כ. והביאו המג"א (שם סי' כג)
 יע"ש. ומ"מ נראה שמוכרחים לומר שרגיל
 לבוא לבית הכנסת דאל"כ מאי אונסיה.

ועב"פ דעת מר"ן ז"ל ברורה שלא התיר
 אלא בת"ח וגדול העיר. שכן לא
 הביא ביתה יוסף כי אם דברי המרדכי
 והירושלמי וכפי הגירסא דבית דוד עבדי להו
 שלא כמנהג אבהתהון. כיע"ש. וממילא
 ממעט אדם חשוב ולא נותר כי אם גדול
 העיר. וכמו שדקדק בכף החיים סופר (אור"ח סי'
 קלה אות פד). יע"ש. ובית האבל לא פלט מזה.
 וכמו שפסק להדיא ביו"ד (סי' שצג, א) שהמנהג
 שהאבל יוצא לבית הכנסת ביום שיש בו

בן חיים

קין] ולי הצעיר נראה משמע מדבריו דבייחד ארון ועמוד לס"ת אין צורך באדם גדול שכן כתב "ש"אין מוחה בידם אף כי אין שם גדול העיר". ואולי כוננת מו"ר אבי הרה"ג המחבר זלה"ה למש"כ המהר"ם בהמשך דבריו "אם כן יפה עשית ויפה הורית. כי אף אם היה עובדא דירך דומה לירושלמי ולהג"ה הנ"ל, לא יצאת מחק הגדר מאחר שהיה גדול". ומשמע דלרווחא דמילתא נקט לה. ולך נא ראה מה שכתב מו"ר אבי הרה"ג המחבר להדיא לקמן בדברי השלמי ציבור שסמך עצמו על מהר"ם פאדווה כשהכינו מקום וכו'. משמע שאין צורך בגדול כל כי האי גוונא. וכן הוכיח במישור בשו"ת יביע אומר (חלק ז אור"ח נו) הנזכר לקמן שכוננת המהר"מ פאדווה הוא דכשייחדו מקום של כבוד לא בעינן אדם גדול וכו'. ועיין. המגיה.

ורמזו באשל אברהם מבוטשאש (א"ח ס" קל"ה) ולא ידע מי בעל הדברים. כיע"ש. מ"מ עדיין יש לדחות שמבית כנסת לבית כנסת ליכא זלוול.

וכמו כן אין ראיה מעירובין (פ"ד, ט) שהיו מביאים ס"ת מבית שבקצה המבוי לבית הכנסת. דהתם משום שמירת ס"ת עשו כן. כיע"ש ברש"י ז"ל. וזה ודאי לכבודו. משא"כ לבית האבל. וכ"כ בכה"ח סופר (פ"י קל"ה אות ע"ה) שאע"פ שבתשובות בנין של שמחה (פ"י ה) התיר. כיע"ש. והביאו הפת"ש נולא ציין איזהו מקומן ולא מצאתים לפי שעה] יש להחמיר כדעת מר"ן ז"ל והזהר.

ולאחר כתבי כל זאת ראיתי לגאון עוזנו ר' עובדיה יוסף שלימ"א (ביעי אומר חלק ז א"ח ס"י נ) שנשא ונתן ביד רחבה בדין הולכת ס"ת למקום אחר. ודחה דברי המחמירים והזהר. וסמך סמיכה של ממש על דברי המכתם לדוד. ובהבלעה כתב שפוסקים אלו מחמירים אף במוליכים לכמה ימים כגון לבית האבל כיע"ש. וספק אם יש להסיק מזה לנידוד, אכן משמע שס"ל שגם לבית האבל דינא הכי. דבהכי מיירי המכתם לדוד. כיע"ש.

ובאמת שמלבד שכתב מר"ן ז"ל שהמנהג שהאבל יוצא לביהכנ"ס לענין קה"ת כיע"ש. דעתו מבוארת באו"ח (פ"י קל"ה, י"ב) שדווקא בחשוב מוליכים ס"ת. ואפילו לאנוס מחמת חולי נראה מדבריו שאין להוליד. וגם דברי הזהר מסייעים לו בדבר המנהג. ולמעשה כן עמא דבר וכפי שחקרתי בין יוצאי מרוקו וטונים ואלג'יר. וידוע לי היטב מנהג יוצאי סוריה, הן יוצאי אר"ץ והן יוצאי דמשק, שאין מנהג להביא ס"ת לבית האבל. וכן ראוי לנהוג.

ואולם עדות אשכנז שנהגו בכך, אע"פ שמשמע מהאור זרוע והרמ"א שבאנוס מוליכים ס"ת אליו, הרי שגם הרמ"א יודה שכל זה ברנ"ל להתפלל בציבור בכל יום אלא דתקף עליו אונסיה.

ב. ותבט עיני בספר שלמי ציבור (דף קפ"ד עמוד א) שהביא בשם מוהר"ד"ף בספר מכתב לדוד (א"ח ס"י יב [אך המעין בגוף הספר ישר יחזו פנימו שעיקרן של דברים בפי' טו]) שיוליכו הס"ת לבית האבל מקודם ויכינו לו מקום כראוי ויהיה שם כל הימים. כיע"ש. ומסתמך על דעת מהר"מ פאדווה הנז"ל שכשמכין ארון לס"ת וכו' אין בזה כל איסור. ע"כ. אבל מרן החיד"א במחבר"ר (א"ח ס"י קל"ה אות ו) כתב שהנהגים להוליד ס"ת לבית האבל ומעמידין אותו בביתו לקרות ביום הכניסה לא שפיר עבדי. ובזה (חלק ג דף ט) החמיר מאד בזה. ועיין בזה ויחי. מור וקציעה. ע"כ.

והגם שהרד"ף במכתב לדוד הנ"ל הרגיש בדברי הזהר וכתב שאין להשיב על דבריו ממה שכתב הזהר שם ובפרשת ויחי (דף רכה עמוד א) ו' לס"ת אי אצטריך לאנגלאה ליה מאתר לאתר. ואפילו מבי כנישתא לבי כנישתא. ע"ש. שאין הדברים כמשמען ולא אמרו אי מפקו ליה מאתר לאתר, אלא אי אצטריך לאנגלאה. והיינו משום דאיכא ריתחא ואצטריך לאנגלאה ברחוב. וגם אין האיסור אלא להוציאו בגלוי. ועוד לאלוה מילין בסודו של מאמר זה ואין למדין ממדרשים הנעלמים שלא ניתנו ליפרש אלא לידועי ח"ן ואין לנו לדינא אלא דברי הש"ס והפוסקים כי דבריהם ברור מללו. וסוף דבר בכה"ג אין דברי הזהר אמורים. עכ"ד. הרי שמפרש דברי הזהר שכשהעולם נמצא בצער מגלין ס"ת. אבל לא להיפך שכשמגלין ס"ת העולם נמצא בצער. וע"ע בזה (חלק ג וקרא ע"א עמוד א) שגם שם ניתן לפרש כן. ומי יכריע כנגד היעב"ץ במו"ק והמחבר"ר שכתבו בשם הזהר להחמיר. ומה גם שדעת מר"ן ז"ל להחמיר מטעם פשטי של כבוד התורה.

והגם שהריקנאטי בתשובה (פ"י טו) כתב שכשמעבירים ס"ת מכנסת לכנסת טוב שיהיו שם עשרה שמלווים את הס"ת אבל אין איסור בזה כלל. רק משום כבוד. כיע"ש.

היוצא מכל האמור שיש להורות שלא להוליך ס"ת לבית האבל אלא אם כן יבקשו לעשות כן. ומ"מ אין להחמיר גם אם אינם רגילים לבוא לבית הכנסת. שכיון שנהגו

כן באבל זה, אם לא ינהגו כן באבל אחר יש חשש מחלוקת בדבר. ובלבד שיהיה ארון מוכן ומקום ראוי לס"ת. ושעכ"ז.

יוסף גמנו